

Lausunto

14.4.2026

VN/409/2026

VN/409/2026-OKM-33

Eduskunnan Sivistysvaliokunnalle

HE 35/2026 vp Lausunto laista perusopetuslain muuttamisesta, osaamistakuu

Tausta

Taustalla on jo pitkään laskussa ollut oppimistulosten kehitys perustaidoissa, etenkin lukutaidossa. Oppilaiden väliset erot kasvaneet ja heikon osaamisen oppilaiden määrä on kasvanut. Osalla perusopetuksen päättävistä oppilaista ei ole riittävää osaamista toisen asteen opinnoissa pärjäämiseen. Samanaikaisesti, kun oppilaiden oppimistulosten arvioinneissa osoittaman osaamisen taso on laskenut, kouluissa annetuissa arvosanoissa on tapahtunut inflaatiota, eli hyviä arvosanoja on saattanut saada heikommalla osaamisella. Lisäksi oppimistulosarviointien perusteella samalla osaamistasolla olevat oppilaat voivat eri kouluissa saada erilaisia arvosanoja.

Tutkimustiedon perusteella opettajat kokevat nykyiset opetussuunnitelman tavoitteet ja arviointikriteerit tulkinnallisiksi, eivätkä ne toimi riittävän selkeästi osaamisen arvioinnin perustana. Opetussuunnitelmassa määriteltyjä tavoitteita ja arvioinnin kriteereitä on realistisen arvioinnin toteuttamiseksi liikaa. Tutkimus ja arvionnit suosittelevat, että erityisesti hylätyn ja hyväksytyn arvosanan rajanvetoa tulee tarkentaa, ja kansallisesti tulisi määritellä vähimmäisosaaminen ja sen arviointi.

Tavoitteet ja keskeinen sisältö

Perusopetuslakiin ollaan ehdottamassa muutosta, jonka tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti mahdollistaa se, että perusopetuksessa on kansallisesti yhtenäiset oppilaiden arviointiin ja opinnoissa etenemiseen liittyvät säännökset, joiden myötä voidaan varmistaa perustaidot, kuten luku-, kirjoitus- ja laskutaito, jokaiselle. Osaamistakuulla tähdätään siihen, että perusopetuksessa on selkeät kansalliset tavoitteet osaamiselle ja osaamisen arviointi perustuu yhtenäisiin kriteereihin. Lisäksi määritellään kansallisesti vähimmäisosaaminen, joka on edellytyksenä vuosiluokalta toiselle siirtymiseen.

Esityksessä säädetään myös kansallisesti yhtenäisistä periaatteista vuosiluokalta toiselle etenemisessä sekä todistuksista. Luokalta siirtymisen ja luokalle jättämisen periaatteet tarkentuvat, sillä oppilas voisi edetä seuraavalle vuosiluokalle vain saavutettuaan vähimmäisosaamisen tavoitteet. Oppilas voisi jäädä luokalle, mikäli hän ei ole tukitoimista huolimatta saavuttanut hyväksytysti vuosiluokan tavoitteita yhdessä tai useammassa oppiaineessa. Esitys korostaa oppimisen ja koulunkäynnin tuen ensisijaisuutta, eli oppilaan tulee saada hänen tuen tarpeisiinsa vastaavia tukitoimia ennen kuin luokalle jättämistä harkitaan.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.okm@gov.fi

Esitys vahvistaa oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnin yhdenvertaisuutta paitsi arviointia, myös opetussuunnitelman tavoitteiden ja arviointikriteerien täsmentämisellä. Esitys säilyttää oppilaan arviointia koskevan toteutuksen ja päättämisen opettajalla. Opetussuunnitelman tavoitteita, sisältöjä ja vähimmäisosaamisen tasoa kuitenkin selkiytetään ja tämän myötä arvioinnin toteuttamista helpotetaan olennaisesti.

Valmistelu

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut perusopetuksen oppilaan arviointia koskevan lainsäädännön valmisteleiseksi Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen virkahenkilöistä koostuvan valmisteluryhmän, jonka tehtävänä on tukea oppilaan arvioinnin lainsäädäntöä koskevan hallituksen esityksen valmistelua, valmistella oppilaan arvioinnin lainsäädännön mukaisesti opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen periaatteet sekä varmistaa, että lainsäädäntö ja opetussuunnitelman perusteet muodostavat johdonmukaisen normiperustan osaamistakuun toteuttamiseksi. Valmisteluryhmä on asetettu ajalle 1.9.2025–31.12.2027.

Tämän lisäksi osaamistakuun valmistelua käsitellään opetus- ja kulttuuriministeriön johtamassa perusopetuksen oppimistulosten parantamista pohtivassa työryhmässä. Työryhmässä ovat edustettuina keskeiset sidosryhmät sekä opetuksen järjestäjän edustajia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus toteuttivat lainsäädännön valmistelun tueksi opettajien ja rehtorien kuulemisen loka-marraskuussa 2025. Kysely oli auki verkossa ajalla 13.10.2025–7.11.2025, ja siihen saatiin 4 190 vastausta. Vastaajien mukaan vaikuttavimpia keinoja vähimmäisosaamisen saavuttamisen tukemiseen olisivat riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tuki, kansallisesti määritellyt osaamisen kriteerit kullekin vuosiluokalle eri oppiaineissa sekä kansallisesti määritellyt tavoitteet kullekin vuosiluokalle. Vaikuttavimpia keinoja oppilaan arvioinnin yhdenvertaisuuden vahvistamiseen vastaajien mukaan olisivat yhdenmukaiset kriteerit alimmalle hyväksyttävälle (arvosana 5) suoritukselle kussakin oppiaineessa sekä kansallisesti määritellyt vähimmäisosaamisen tavoitteet ja arviointikriteerit eri arvosanoille jokaisen vuosiluokan päätteeksi.

Hallituksen esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta ja muilta sidosryhmiltä. Esitysluonnos oli lausuntokierroksella lausuntopalvelu.fi -palvelussa 12.12.2025–23.1.2026. Lausuntoa pyydettiin opetuksen järjestäjiltä, viranomaisilta, liitoilta, järjestöiltä, yhdistyksiltä sekä muilta keskeisiltä toimijoita yhteensä 103 taholta ja lausuntoja annettiin 79 kappaletta.

Lähes kaikki lausunnonantajat pitivät esitystä ja sen tavoitteita kannatettavana. Erityisesti kannatettiin oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnin periaatteiden nostamista lain tasolle. Myös arvioinnin kytkeminen tavoitteisiin ja arviointikriteereihin sekä vähimmäisosaamisen määrittely nähtiin tärkeänä arvioinnin yhdenvertaisuuden ja vertailtavuuden kannalta. Katsottiin, että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sisältyviä arviointiperiaatteita ja päättöarvioinnin kriteereitä tulisi selkiyttää. Yksittäiset lausunnonantajat pohtivat, tuovatko ehdotetut lakimuutokset riittävää muutosta oppilaan arviointiin, tai korjaavatko ne nykyisiä epäkohtia.

Useat lausunnonantajat totesivat, että uudistuksen kokonaisarviointi voidaan tehdä vasta sitten, kun perusopetuslakia täsmentävä asetus sekä opetussuunnitelman perusteet on annettu. Nykyinen kunta- ja koulukohtainen vaihtelu vaarantaa oppilaiden yhdenvertaisuuden.

Esityksen aikataulua pidettiin tiukkana ja haastavana. Muutokset edellyttävät opetussuunnitelmien päivittämistä, arviointikäytäntöjen yhtenäistämistä ja opettajien kouluttamista.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat nähtävillä osoitteessa <https://okm.fi/kaikki-okm-hankkeet/> tunnuksella OKM043:00/2025.

Toimeenpano ja resursointi

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.8.2027 porrastaen siten, että ensiksi voimaan tulevat opetussuunnitelman perusteiden antamista koskevat valtuutukset sekä asetuksenantovaltuudet. Lain valtuuttamana Opetushallitus muuttaisi valtakunnalliset opetussuunnitelmien perusteet esityksen mukaisiksi siten, että ne annettaisiin 31.10.2027 mennessä ja niiden mukaiset paikalliset opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön 1.8.2028.

Opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen tulee toteuttaa siten, että oppiaineiden tavoitteita selkiytetään.

Oppilaan arviointia koskevat säädökset ehdotetaan tulemaan voimaan 1.8.2028, koska esitettyjen säännösten soveltaminen edellyttää valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden ja paikallisten opetussuunnitelmien muuttamista. Näin ollen uudistus toteutuu koulujen arjessa 1.8.2028 alkaen. Siihen saakka noudatetaan aiemmin voimassa ollutta lainsäädäntöä ja opetussuunnitelmia.

Esitys ei muodosta uusia velvoitteita opetuksen järjestäjille, vaan täsmentää ja selkiyttää voimassa olevaa normiperustaa. Tämän myötä esityksen on arvioitu olevan kustannusneutraali.

Hallitusneuvos, Marja Penttilä

Liitteet	HE 35 2026 Osaamistakuu Sivistysvaliokunta 14.4.2026
Jakelu	Eduskunnan sivistysvaliokunta
Tiedoksi	OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Lisa Palm OKM KPE Kansliapäällikön esikunta, Heidi Backman